

Leidraad voor beginners in kwalitatief onderzoek

Melissa Ceuterick*

D. Silverman, *Interpreting qualitative data: a guide to the principles of qualitative research*. London: Sage, 2011 (4th ed.), 520 pp., ISBN: 978-0-85702-421-3, € 38,85 (pbk).

Gevestigde waarde

David Silvermans bekende naslagwerk *Interpreting qualitative data* kreeg in 2011 een grondige opfrisbeurt. Net als de vorige editie uit 2006 is dit boek bedoeld als achtergrondmateriaal voor studenten die een inleidende cursus in kwalitatieve onderzoeksmethodes volgen. Het resultaat is een handig en omvattend standaardwerk dat een actuele en makkelijk verteerbare introductie geeft tot kwalitatief onderzoek.

Succesformule opgefrist

Het boek bestaat uit drie grote delen, die verder zijn opgesplitst in veertien hoofdstukken. Bij het begin van elk hoofdstuk worden de doelstellingen (*chapter objectives*) helder toegelicht. Zodoende kun je als lezer selecteren wat je nodig hebt, hoofdstukken overslaan, en hoef je het boek niet chronologisch te lezen.

In deel 1, 'Theory and method in qualitative research', wordt belicht wat kwalitatief onderzoek precies is en hoe je ermee aan de slag kunt. In het eerste hoofdstuk worden net als in de vorige edities de zin en onzin van de verschillende paradigma's toegelicht. Het tweede hoofdstuk legt uit hoe je een onderzoeksproject opstart en uitwerkt, van het voorstel tot de keuze van een onderzoeksmethode. Bijzonder bruikbaar hier zijn de praktische richtlijnen voor het schrijven van een literatuurstudie (samengevat in een tabel), iets wat iedere student nodig heeft voor het schrijven van een onderzoekspaper of afstudeerscriptie. In deze editie heeft Silverman ervoor gekozen om meteen het derde hoofdstuk te wijden aan de regels voor data-analyse, hoewel het logischer lijkt om methodes voor het verwerken van data te behandelen ná methodes voor het verzamelen daarvan (die pas in hoofdstuk 5 t/m 7 aan bod komen). Hoofdstuk 3 bevat een set handige vuistregels, alweer afgestemd op de beginnende onderzoeker. Bijzonder interessant hier zijn de uitweidingen over secundaire analyse en het verwerken van onlinedata, wat ook voor ervaren onderzoekers inspirerend is. Ook Silvermans down-to-earthbenadering van interviewtranscripten in dit hoofdstuk zal voor menigeen

* Melissa Ceuterick, PhD is antropologe en onderzoekster aan het Kruispunt Migratie-Integratie te Brussel. E-mail: melissaceuterick@hotmail.com.

een verademing zijn. De keuze voor *content analysis*, *grounded theory* en *narrative analysis* als meest voorkomende methodes kan in vraag worden gesteld wat betreft volledigheid. Dat nadien in het boek andere methodes, zoals *discourse analysis* en *conversation analysis* her en der aan bod komen, kan verwarrend zijn voor wie niet vertrouwd is met deze materie. Een minpuntje, want laat dat nu net het doelpubliek van dit boek zijn.

In hoofdstuk 4 licht Silverman de ethische principes van onderzoek toe. Hiermee wordt het belang in de verf gezet om bij aanvang van een onderzoeksproject alle deontologische grondbeginselen na te lopen en te zorgen dat de nodige toestemming verkregen wordt bij zowel ethische commissies als participanten. Dit is een verbetering ten opzichte van de vorige editie, waar dit thema nog ergens aan het einde van het boek wat stiefmoederlijk behandeld werd. Doordat het thema deze keer voor in het boek aan bod komt, wordt meteen ook het belang van het respecteren van ethische principes duidelijk voor wie weinig ervaring heeft met sociaal onderzoek.

In deel 2 komen – verspreid over aparte hoofdstukken – zowel methodes (participerende observatie, interviews en focusgroepen) als types data (tekst, spontane gesprekken en visuele data) aan bod. Het hoofdstuk over interviews focust sterk op de ontologische principes van kennis, wat voor beginnende studenten niet de meest verteerbare materie is. Anderzijds wordt helaas nauwelijks aandacht besteed aan het formuleren van vragen en het opmaken van een degelijke interviewgids. Wie hiernaar op zoek is, kan beter meer specifieke literatuur raadplegen. Het aparte hoofdstuk over focusgroepen vult dan weer een belangrijk hiaat uit de vorige editie. Verder worden in dit hoofdstuk analysemethodes besproken, terwijl deze in principe al in het eerste deel van het boek aan bod zouden moeten komen. Zoals eerder gezegd zorgt dit voor onnodige verwarring.

In het derde deel van het boek worden de betrouwbaarheid en generaliseerbaarheid van kwalitatief onderzoek uitvoerig besproken. Er worden handige tips gegeven voor het verhogen van de interne validiteit van kwalitatief onderzoek. Onder meer het selecteren van een theoretische steekproef wordt hier grondig uitgelegd. De sleutelvragen voor het evalueren van een onderzoeksopzet zijn handige hulpmiddelen voor een beginnend onderzoeker. Een apart hoofdstuk is gewijd aan het uitschrijven van onderzoeksresultaten. Ook dit is alweer een handige *tool* voor wie nieuw is in het veld.

In het vierde en tevens laatste deel reflecteert Silverman over de brede relevantie van kwalitatief onderzoek. Het hoofdstuk eindigt met acht geheugensteuntjes waarin Silverman refereert aan zijn ruim veertig jaar onderzoekservaring. Dit deel is vooral nuttig voor wie worstelt met vragen over de keuze voor kwalitatief onderzoek, maar zal door sommige lezers wellicht als wollig en weinig concreet worden ervaren.

Het beknopte glossarium achter in het boek ten slotte, is een handig instrument voor wie niet vertrouwd is met de specifieke terminologie binnen kwalitatief onderzoek. Paginaverwijzingen naar waar het onderwerp precies ter sprake komt in het boek zouden de praktische bruikbaarheid van deze lijst ten goede komen.

Wat is nieuw?

Deze vierde editie van *Interpreting qualitative data* heeft heel wat extra's in vergelijking met de vorige versies. Bij deze uitgave hoort een begeleidende website met uitgebreid studie- en lesmateriaal voor studenten en docenten (www.sagepub.co.uk/silvermaniqd), waar je specifieke vragen ook rechtstreeks aan Silverman zelf kunt richten.

Door de verschillende uitgaven heen is steeds getracht relevante actuele informatie toe te voegen, zodoende worden ook in deze editie duidelijke linken gelegd met nieuwe media. Deze verwijzingen naar onlinebronnenmateriaal (zowel websites met tekst als podcasts en YouTubevideo's) verbreden de inhoud en verhogen de relevantie en werkbaarheid van het boek. Deze toevoegingen maken het voor studenten interessant om met de materie aan de slag te gaan. Je kunt evenwel de bedenking maken in hoeverre de elektronische links up-to-date zullen worden gehouden.

Deze editie zit boordevol handige tools, wat haar vooral tot een prima leerboek maakt. Voor docenten zijn er inzichtelijke oefeningen die zowel klassikaal als ter voorbereiding van een les gebruikt kunnen worden. In sommige van deze oefeningen neemt Silverman de lezer als het ware bij de hand bij de eerste stappen in kwalitatief onderzoek. In hoofdstuk 1 is bijvoorbeeld een reeks vragen opgenomen die de beginnende onderzoeker moet stellen om te analyseren of een kwalitatieve opzet past bij de beoogde onderzoeksvraag. Silverman gaat geregeld te rade bij andere auteurs en biedt tevens heel wat referenties naar zowel standaardliteratuur als onlinemateriaal waar nog meer oefeningen te vinden zijn. Specifieke 'studievragen' aan het einde van elk hoofdstuk kunnen een houvast bieden bij het studeren, indien het boek gebruikt wordt als cursusboek.

Alle onderwerpen worden rijkelijk voorzien van voorbeelden uit andere onderzoeken in de vorm van 'casestudies', die een handig uitgangspunt kunnen bieden voor klassikale reflectie. Een goed voorbeeld is de reflectie over *sampling*-methodes in hoofdstuk 1. Daarnaast is de tekst tevens voorzien van aparte leesblokjes met 'tips', die vaak belangrijke frequent voorkomende knelpunten samenvatten.

Een belangrijke bedenking die je hierbij kunt maken, is dat het boek door de overvloed aan dergelijke extra's, ondanks de consequente en heldere lay-out, hier en daar overzichtelijkheid ontbeert. Het is maar de vraag of iedere beginnende student door deze overdaad aan extra's nog de essentie kan onderscheiden.

Conclusie

Met deze vierde editie is Silverman er opnieuw in geslaagd om zijn ambitie waar te maken en een boek te schrijven dat een eerste aanzet geeft van waar studenten kunnen vertrekken om verder te 'klimmen' in eigen onderzoek. Het boek is qua opbouw evenwel niet even overzichtelijk als andere standaardwerken, zoals *Social research methods* (Bryman, 2012), *Research methods in anthropology* (Russell, 2011) of Silvermans eigen *Doing qualitative research* (2010). Dit laatste werk omschrijft Silverman reeds in de inleiding als het begeleidende handboek voor studenten

van een meer gevorderd niveau. Wie op zoek is naar grondiger informatie voor het uitwerken van een onderzoeksproject, wordt dan ook warm aanbevolen eveneens het bovenvermelde boek te raadplegen. *Interpreting qualitative data* is in vergelijking met de andere vermelde handboeken vooral een oefen- en kennismakingsboek.

Desalniettemin is *Interpreting qualitative data* (4th ed.) een heldere handleiding door het landschap van kwalitatief onderzoek, die de beginner door elk essentieel onderwerp gidst en tegelijk een stevig houvast biedt voor docenten van introductiecurcussen in kwalitatief sociaalwetenschappelijk onderzoek. Alles bij elkaar maakt dit het boek een uiterst bruikbaar werkinstrument en een *musthave* voor al wie de eerste stappen in de wereld van kwalitatief onderzoek willen zetten.

Literatuur

- Bryman, A. (2012). *Social research methods* (4th ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Russell, B. (2011). *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative methods* (5th ed.). Lanham: AltaMira Press.
- Silverman, D. (2010). *Doing qualitative research* (3rd ed.). London: Sage.